

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ НОВОТВОРІВ
В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ**

О. Л. Заверюченко

Національний аерокосмічний університет

ім. М. Є. Жуковського

«Харківський авіаційний інститут»,

М. П. Заверюченко

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут»

Сьогодні унаслідок глобалізації, яка спричиняє інтенсивні міжмовні контакти, стрімкого розвитку науки й техніки, в українській мові спостерігається формування та закріплення у вжитку значної кількості нових лексичних одиниць з іншомовними компонентами. Такі новотвори утворюють різноманітні тематичні групи на позначення назв предметів, процесів, дій, ознак тощо.

У творенні слів з іншомовними компонентами переважає спосіб основоскладання, оскільки це дозволяє більш точно та повно передати нове поняття. У першу чергу це стосується творення складних слів із першим незмінним усіченим чи зв'язаним компонентом інтернаціонального походження (переважно греко-латинського): *авто-*, *агро-*, *анти-*, *біо-*, *гіпер-*, *де-*, *еко-*, *євро-*, *інтернет-*, *квазі-*, *кібер-*, *кіно-*, *макро-*, *мікро-*, *міні-*, *нано-*, *псевдо-*, *супер-*, *теле-*, *ультра-* *фото-* та ін. Вони можуть поєднуватися зі словами іншомовного походження або власне українськими.

Так, наприклад, словотворчий формант *еко-* означає «екологічно чистий». Він виявляє високу продуктивність у сучасній українській мові, за його допомогою творяться різноманітні терміни: *екомаркування*, *екознак*, *екоархітектура*, *екодизайн*, *екодім*, *екобудівля*, *екоресторанекотоп* тощо.

Доречно зауважити, що поєднання компонента *еко-* з конкретними й абстрактними іменниками сприяє зростанню новотворів за межами терміносистем (*екорозмальовка, екохата, ековідпочинок*).

Слова з компонентом ***авто-*** можуть позначати назви процесів та явищ (*автонещастя, автобізнес, автомобілізація, автотренінг*); назви приміщень (*автосалон*); назви осіб за виконуваною роботою чи професією (*автодилер, автодизайнер, автоман*). Префікс ***анти-*** (гр. *anti* – проти) використовують для іменникових, прикметникових новотворів, що виражають значення протилежності, заперечення. Його часто зустрічаємо в суспільно-політичних номінаціях, на позначення протилежності тому, що є твірною основою: *антиукраїнець, антиєвропеєць, антиконфлікт, антилюстрація, антирейтинг, антиреформа, антиякість, антистиль, антиреклама, антинезалежницький, антиолігархічний*.

Одним з найпродуктивніших префіксоїдів є ***мікро-*** (гр. *micro* – малий). За його допомогою, наприклад, утворюють назви приладів, пристроїв, інструментів (*мікродрон, мікрорешітка, мікропристрій*). Проте переважна більшість іменників із префіксоїдом *мікро-* належить до термінологічної лексики різноманітних наукових галузей (*мікроклімат, мікроорганізм, мікрокорозія, мікромодель, мікрооб'єкт*). Антонімічним до нього є компонент ***макро-*** (гр. *macro* – великий) (*макроподія, макронебезпека, макрофауна, макрофотографія, макропроцесор, макрокоманда*).

Наукові зв'язки з представниками інших країн, розвиток космонавтики, кібернетики, медицини, фармакології та ін. галузей зумовили зростання термінологічних новоутворень з компонентом ***нано-:*** *нанотехнології, нанокомпозит, нанооб'єкт, наноматеріал, наноплазмоніка*. Доволі активно зараз утворюються лексеми з компонентом ***-кібер*** на позначення суспільних і політичних понять (*кіберактивність, кібербезпека,*

кіберзлочин, кібератака, кіберзагроза, кібершпигун, кіберполіція). Синонімічні форманти *псевдо-* й *квазі-* вказують на несправжність, фальшивість (*псевдовибори, псевдокерівник, квазідержава, квазіпроцедура*). За допомогою префіксоїда *квазі-* також утворюються прикметники (*квазірелігійний, квазінародний*).

Чи не найбільш продуктивним є компонент *інтернет-*, що пояснюється потребами сьогодення: у першу чергу отримання та передавання інформації (*інтернет-запит, інтернет-простір, інтернет-провайдер, інтернет-знайомство, інтернет-спільнота, інтернет-піратство, інтернет-шахрайство, інтернет-залежний*). Новотвори з префіксоїдом *мега-* (гр. *megas* – великий) вказують на щось виняткове, незвичайне (*мегамісто, мегавиставка, мегарельєф*). Утворення з цим компонентом позначають назви об'єднань, будівель, споруд, процесів, явищ тощо (*мегаблок, магабудинок, мегаканал, мегаталант, мегачерга, мегакліп*). Слушно також зазначити, що на сучасному етапі спостерігається тенденція до гібридизації (змішаного словотворення), коли іншомовний компонент додається до власне української лексеми (*суперважливий, спа-догляд, віп-хворий, теледоступ, детінізація*).

Отже, можна зробити висновок про те, що лексичні інновації з іншомовними компонентами є композитами, що утворені або за аналогією до наявних у мові, або на основі словосполучень. Необхідність називання нових науково-технічних, суспільних понять і явищ, міжкультурна комунікація сприяють запозиченню не лише іншомовних слів, а й словотвірних моделей, що збагачує словниковий склад української літературної мови.